

Louis Kiebooms (1903-1992). Vlaams studentenleider, christen-democratisch journalist en politicus

Guido HEYLEN¹

Op vier september 1992 overleed op negenentachtigjarige leeftijd Louis Kiebooms, erevolksvertegenwoordiger en ereburgemeester van Wilrijk. Hij stond vooral bekend als degene die na vijf jaar Duitse gevangenschap een ijveraar werd voor de mildering van de repressiewetgeving en weldra ook voor het verlenen van amnestie aan de politieke delinquenten. Een biografisch overzicht toont aan dat zijn leven één ononderbroken katholiek-flamingantisch engagement betekende.

Afkomst en jeugd²

Louis Kiebooms werd geboren op vijf januari 1903 in Wilrijk, toen nog een landelijk dorp ten zuiden van Antwerpen. Hij was de oudste van twee kinderen. Zijn vader was de laatste telg van een vier generaties durend kostersgeslacht. Johannes August Kiebooms had zich aan het Lemmensinstituut te Mechelen ontwikkeld tot een bekwaam orgelist. In 1906 aanvaardde hij op vraag van pastoor De Koninck het kostersambt in de pas gestichte Rozenkransparochie. Beiden werden al snel goed bevriend. Ze waren nauw betrokken bij alles wat het geestelijke leven in de parochie aanbelangde. Kusterszoon Louis vatte op een oktober 1908 het lager onderwijs aan in de toen pas opgerichte parochiale jongensschool. Zijn leermeester was de hoofdonderwijzer Remi Ven, van wie de artistieke kwaliteiten, het edelmoedig karakter en de schier eindeloze kennis van de antieke mythologie een onuitwisbare stempel op de knaap hebben gedrukt.

Zowel meester Ven als zijn goede vriend koster Kiebooms zetten zich in voor de zogenaamde studentenbeweging, die vooral scholieren uit de katholieke col-

1. De auteur is een kleinzoon van Louis Kiebooms. Kiebooms' biografie maakte het onderwerp uit van zijn in september 1992 voorgebrachte licentieverhandeling, die tot stand kwam aan de K.U. Leuven onder leiding van professor Lode Wils. Aangezien de inhoud van deze bijdrage volledig steunt op die eindverhandeling, waarin ook uitvoerige bronverwijzing is opgenomen, citeren we hier enkel de voornaamste werken en uitgegeven bronnen. We danken professor Louis Vos voor zijn hulp.

2. L. KIEBOOMS, „Jeugdherinneringen”, in: *Wilrica*, 2 (1983), blz. 42-47.

leges aantrok. De scholieren en studenten van Vlaams Leven, de lokale vakantiebond van Wilrijk en Hoboken, kwamen als vrienden geregeld thuis bij de koster. De opvatting over de Vlaamse studentenbeweging als een brede maatschappelijke en culturele stroming was van elke politieke stellingname kreeg de kosterszoon met de pap ingelepeld. Hij zou ze altijd trouw blijven.

Ten gevolge van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in augustus 1914 deed de elfjarige knaap pas in januari van het daaropvolgende jaar zijn intrede in het Sint-Stanislascollege te Berchem. Hij begon er in de zevende voorbereidende klasse en doorliep daarna de klassieke Grieks-Latijnse humaniora. Hij werd een „*élève modèle*” met uitstekende studieresultaten. Het college was toen al tweetalig met een overwicht van het Frans. Op de speelplaats verplichtte de directie de scholieren gedurende drie dagen Frans te spreken, de drie overige dagen liet ze hun de vrije keuze. De sermoenen en toespraken van de bestuurder waren nu eens in het Nederlands, dan weer in het Frans. De vakken Grieks, Nederlands en Nederlandse voordracht, godsdienst en Engels werden volledig in het Nederlands onderwezen, de andere vakken in het Frans. Van zodra de oorlog was beëindigd en het verenigingsleven terug een aanvang nam, zette Louis Kiebooms zich met volle overtuiging in voor de hernieuwde studentenbeweging. In januari 1919 werd de zestienjarige scholier lid van Vlaams Leven en een maand daarna sloot hij zich aan bij de pas opgerichte collegegilde Excelsior! Beide verenigingen hadden een strijdend vlaamsgezind karakter. In maart 1920 stichtte hij zelf in het college een „Studiekring” die de geestelijke en sociale vorming van zijn leden voor ogen had. Kiebooms oefende belangrijke bestuursfuncties uit zoals die van secretaris en voorzitter. De verenigingen behoorden duidelijk tot de katholieke cultuurflamingantische stekking in de Vlaamse Beweging. Toen op een vergadering een scholier zijn toespraak beëindigde met de woorden „Leve zelfbestuur”, repliceerde de proost — een collegeleraar — onmiddellijk dat een studentenbond zich niet met politiek diende in te laten.

Kiebooms stelde in Excelsior! en Vlaams Leven een discrepantie vast tussen een harde kern vol geestdrift en overtuiging enerzijds en een „knikkebollende” massa anderzijds. Hij betreurde het grote uiterlijke vertoon dat contrasteerde met een verslachte innerlijke werking en spoorde voortdurend aan tot meer idealisme. Inhoudelijk stelde de Wilrijkse scholier in zijn voordrachten „het egoïstische liberalisme” verantwoordelijk voor de historisch gegroeide wan-toestand waar de Vlamingen onder leden. De christen-democratie zou de verantwoordelijkheid voor de Vlaamse ontvoogding op zich nemen op basis van een nieuw gemeenschapsideaal. Tenslotte was Kiebooms van oordeel dat de Vlamingen in het parlement hun numerieke meerderheid moesten aanwenden om de scheefgegroeide situatie recht te trekken.

Student te Leuven

In oktober 1921 begon Kiebooms op aanraden van zijn collegeleraars met de studie van de klassieke filologie te Leuven. Enkele van de professoren die hij er ontmoette hadden als overtuigde vlaamsgezinden een rol vervuld in de vernederlandsing van de colleges. Anderen waren politiek actief en hebben hem vermoedelijk ook in dit opzicht tot voorbeeld gediend.

Aan de universiteit bleef hij zeer intens betrokken bij de studentenbeweging en sloot ondermeer aan bij Amicitia, een van de kernverenigingen. De onverschilligheid die velen toonden ten overstaan van de studentenbeweging, bracht hij in verband met de interne verzwakking ervan die op haar beurt werd veroorzaakt door tweespalt. Eensgezindheid onder de studenten kon er slechts heersen op culturele, d.i. niet-politieke basis. In zijn geïdealiseerd beeld over jong-zijn zag Kiebooms de student als een maagdelijke persoonlijkheid, nog niet bevlekt door politiek geredetwist.

Met pijn in het hart moest hij echter vaststellen dat binnen het Algemeen Katholiek Vlaams Studentenverbond (A.K.V.S.), een overkoepelend orgaan van lokale bonden, een jonge naoorlogse generatie die beweging succesvol oriënteerde naar een vlaams-nationalisme met een uitgesproken anti-Belgische inslag.³ In dezelfde generatie zou Louis Kiebooms zich opwerpen als de voorman van een minderheid die bleef geloven in een brede vlaamsgezindheid zonder exclusieven en met de klemtoon op een a-politieke vorming.

Samen met Hendrik Hellemans, de voorzitter van Vlaams Leven die na zijn priesterwijding in oktober 1922 eveneens de klassieke filologie had aangevat, zocht Kiebooms contact met een aantal Leuvense professoren zoals Arthur Boon, Jozef Sencie en Albert Carnoy, met Mgr. Cruysberghs, die doceerde aan het Mechelse seminarie, en met de volksvertegenwoordigers Edmond Rubbens en Frans Van Cauwelaert. Zij brachten hen op de hoogte van de ontwikkelingen in de Leuvense studentenwereld. Ten huize van laatstgenoemde werden beide dissidenten persoonlijk ontvangen. Kiebooms had Van Cauwelaerts' „Verhandelingen en voordrachten” meermaals gelezen en was door zijn opvattingen diepgaand beïnvloed. De twee bestuursleden van Vlaams Leven spraken te Leuven een twaalftal, voornamelijk Antwerpse studenten aan en wilden hen in in hun plannen. Ze vormden een kern en besloten elkaar onderling te steunen. Dit „Kringeske” stelde zich tot doel de depolitisering van het A.K.V.S., dat opnieuw een cultuurflamingantische vormingsbeweging moest

3. L. VOS, *Bloei en ondergang van het A.K.V.S. Geschiedenis van de katholieke Vlaamse studentenbeweging*. Deel II, Leuven, 1982. De auteur besteedt uitvoerig en op zeer gedetailleerde wijze aandacht aan de activiteiten van Louis Kiebooms in het AKVS en plaatst ze tegen de brede achtergrond van de hele studentenbeweging tijdens het interbellum.

worden, de aantasting van de vlaams-nationalistische machtspositie in de Leuvense studentenbeweging, het principe van de onderworpenheid van die beweging aan het bisschoppelijk gezag en tenslotte de persoonlijke godsdienstige vorming van de leden en het apostolaat naar buiten toe.

Tussen september 1923 en december van het volgende jaar lichtte Kiebooms in een zevental brieven Van Cauwelaert in over de evolutie van de toestand. Hij onderstreepte daarbij de „kuddegeest” van de studenten die blindelings en kritiekloos hun „opstokers” volgden en betreurde vooral dat door de nationalistische hetze de godsdienstigheid groot gevaar liep. Kiebooms ondersteunde zijn tegenoffensief met een bijdrage in *Gazet van Antwerpen* en diverse voor *De Standaard*, waarin hij dezelfde thema's behandelde. Met de hoofdredacteur van laatstgenoemde krant, Marcel Cordemans, was hij in betrekking gekomen via priester Flor Fierens, die toen aan de universiteit belast was met pastoraal werk bij de studenten. In juni 1925 beëindigde Kiebooms zijn studie klassieke filologie. Tijdens het vervullen van zijn legerdienst werkte hij zijn doctoraatsthesis af en legde tevens examen af voor de Centrale Examencommissie in de kandidaturen rechten. Na de studentenrevolte van 1925 werd de situatie gekenmerkt door het actieve bisschoppelijke verzet tegen het vlaams-nationalisme. In dit klimaat kon de georkestreerde oppositie van het „Kringeske” beter gedijen. Regelmatig werden nieuwe leden aangeworven, onder meer Ludovic Moyersoën en Leo De Kesel. In diverse faculteitskringen en Leuvense verenigingen nestelden zich pionnen van het „Kringeske” in de besturen en konden er hun invloed doen gelden.

In december 1925 volgde Kiebooms Marcel Cordemans op als hoofdredacteur van het scholierenblad *De Student*. Door niet mee te gaan in vlaams-nationalistische richting en wellicht ook door het organisatorische isolement tegenover het A.K.V.S. had het blad de leidinggevende positie die het sinds zijn stichting in 1882 bekleedde, moeten prijsgeven. Onder Kiebooms zou het zich opwerpen als de spreekbuis van de door hem zelf gecoördineerde anti-nationalistische campagne. Daarnaast bleef het tijdschrift uitdrukkelijke katholieke principesverklaringen bevatten evenals aansporingen tot dieper persoonlijk godsdienstig leven. Het blad kon echter zijn zuiver cultuurflamingantisch ideaal niet consequent volhouden. De politieke standpunten van de nationalistische studenten werden niet alleen bekritiseerd, ze werden ook weerlegd met argumenten die evenzeer van politieke aard waren. Door te stellen dat de Vlaamse kwestie binnen „de huidige kaders” diende te worden opgelost en dat de numerieke sterkte van het Vlaamse volk daartoe moest worden aangewend, bekende het tijdschrift kleur op politiek vlak.

In maart en november 1927 durfde Kiebooms het aan om onder het pseudoniem „Studentenpsycholoog” twee ongezouten artikels te schrijven, waarin

met het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond en met het A.K.V.S. de vloer werd aangeveegd. Ze verschenen in *De Standaard* en verwekten opschudding. Voor het eerst werden die verenigingen openlijk gevisieerd in flamingantische kring. De betekenis van de daaropvolgende polemiek in *De Standaard* lag in het doorbreken van het taboe dat tot dan toe openlijke kritiek op de gevolgd lijn had verhinderd.

Na het beëindigen van zijn studie in de rechten in 1928 bleef Kiebooms het hoofdredacteurschap waarnemen van *De Student*, die tijdens de laatste twee jaar van zijn verschijnen het in 1928 gestichte Jeugdverbond voor Katholieke Aktie promootte, in de hoop dat de vele studentenbonden er zouden bij aansluiten. Maar in het voorjaar van 1930 stierf *De Student* een roemloze dood. De concurrentie van *Lenteweelde*, het officiële blad van het Jeugdverbond, en het gebrek aan enthousiasme bij de jongere generatie om Kiebooms en zijn vrienden af te lossen, werden het oude tijdschrift fataal. Het aantal abonnees was gezakt tot vijfhonderd.

Intussen had Kiebooms te Wilrijk in 1927 de plaatselijke afdeling van het Davidsfonds heropgericht. Haar activiteiten waren sinds de oorlog stilgevallen. De heroprichting gebeurde op aanraden van de Leuvense professor Arthur Boon die sympathiseerde met „'t Kringeske” en die sinds 1925 nationaal voorzitter was van het Davidsfonds. Kiebooms zou tot 1931 het secretariaat waarnemen. De Wilrijkse afdeling kwam weldra tot grote bloei en verdriedubbelde reeds vanaf het eerste jaar haar vooroorlogs ledenaantal.

De jonge advocaat

In oktober 1928 werd Louis Kiebooms ingeschreven aan de Balie van Antwerpen. Hij kon aan de slag in het grote kantoor van Henri Van Oekel, een vriend van Frans Van Cauwelaert. Laatstgenoemde had hem deze bekende advocaat aanbevolen. Samen met zijn eerste medewerker Jan Valvekens, aan wie de jonge stagiair werd toevertrouwd, was Van Oekel onder meer actief in het bestuur van de Katholieke Vlaamse Landsbond.

Kiebooms had zich ondertussen verloofd met Lydie De Kesel. Hij was in Leuven met haar in betrekking gekomen via haar broer Leo, lid van het „Kringeske”. In september 1931 vond het huwelijk plaats in het Oostvlaamse Adegem. Het gezin vestigde zich in de Antwerpse wijk het Kiel. Kiebooms richtte er een zelfstandig advocatenkantoor in. Hij behandelde hoofdzakelijk zaken voor middenstanders.

In de lijn die hij als student had getrokken, oefende Kiebooms een drukke politieke activiteit uit, zowel op plaatselijk als op nationaal vlak. Tussen 1932 en 1936 was hij actief in het „Kieskomiteit” van het Kiel, een propagandavereniging van de Katholieke Partij. Vanaf 1933 was de advocaat erevoorzitter van

de Kielse afdeling van de Katholieke Vlaamse Jonge Wacht. Op drie maart 1937 trad hij toe tot het arrondissementele bestuur van de Katholieke Vlaamse Volkspartij waar hij als politiek secretaris de voorzitter Van Cauwelaert zou bijstaan.

Onder invloed van zijn leermeesters-advocaten werd Kiebooms een trouwe bijwoner van de jaarlijkse congressen van de Katholieke Vlaamse Landsbond. Hij was onder meer aanwezig op het zestiende congres in oktober 1935, waar een overwegend federalistische wind waaide. De Wilrijkse advocaat hield er een opmerkelijke tussenkomst. In achttien punten zette hij zijn argumenten uiteen tegen het federalisme en voor het behoud van de eenheidsstaat.⁴ De jurist legde de link tussen het activisme en het vlaams-nationalisme en bekritiseerde de vaagheid van het federalistische programma. Ging het om een Groot-Nederlandse opvatting, zelfbestuur voor Vlaanderen of een volledige onafhankelijkheid? Het federalisme teerde op de heersende ontevredenheid over de niet-toepassing van de pas tot stand gekomen taalwetgeving. De oplossing lag in de correcte naleving van die taalwetten. Het federalisme zou zelfs de Vlaamse belangen schaden, daar door deze vorm van paritair staatsbeheer de numerieke meerderheid van de Vlamingen in een democratische staat niet werd uitgebuit. Met hun standpunt stonden Louis Kiebooms en Frans Van Cauwelaert nagenoeg volledig geïsoleerd van de overige congresdeelnemers.

Kiebooms werd na zijn spectaculaire interpellatie aangesproken door Marcel La-loire, de initiatiefnemer van een „Centrale Politique de Jeunesse”. Deze invloedrijke jongerengroepering uit het Brusselse was bereid tot samenwerking met de Katholieke Unie. Afgevaardigden van deze vereniging werden samen met o.m. vertegenwoordigers van de Jonge Wachters, o.w. Kiebooms, uitgenodigd door minister Edmond Rubbens om deel te nemen aan gesprekken met het centrale katholieke partijorgaan. Minister van Koloniën Rubbens heeft zich, samen met Hubert Pierlot, die sinds april 1935 aan het roer stond van de Unie, ingespannen om de jongere generatie erbij te betrekken. Haar idealisme ontlokte immers bij de meeste gevestigde katholieke leiders geen sympathie. Kiebooms' houding tegenover het katholiek politiek establishment is in dit opzicht eerder als gedwee en dociel te omschrijven. Hij beschouwde reeds van in zijn studententijd politiek als een verheven kunst die enkel mocht worden beoefend door de bekwamen.

4. De achttien argumenten werden in nagenoeg ongewijzigde vorm weer opgediept in de in 1953 verschenen brochure: L. KIEBOOMS, *Eenheidsstaat of federatie? Beschouwingen over Vlaams-Waalse verhoudingen*, Antwerpen. Een bespreking van deze publikatie vindt men in: H. TODTS, *Hoop en wanhoop der vlaamsgezinden*. Deel I: *Kroniek van de Vlaamse beweging 1944-1954*, Leuven, 1961, blz. 235-239.

Als resultaat van de besprekingen met Rubbens werd op dertien juli 1935 een comité „Vlaams-Katholieke Politieke Jeugd” (VKPJ) opgericht. Zeven mannen traden toe: Louis Kiebooms, die het secretariaat waarnam dat bij hem thuis was gevestigd, zijn vriend van „'t Kringeske” en confrater-advocaat Ludovic Moyersoën, volksvertegenwoordiger Robert De Man, Hubert Leynen, stichtend hoofdredacteur van Het *Belang van Limburg*, Jan Tibbaut, een gemeentebediende uit Zellik, M. Huybrechts, een ambtenaar uit Nijlen, en de Brusselse advocaat Arthur Boon. Laatstgenoemde was tevens lid van Vernieuwing. Deze jongerenbeweging uit het Brusselse werd voorgezeten door Joris Sevenants en wou in tegenstelling tot de VKPJ onafhankelijk van de Katholieke Unie opereren.

In verscheidene Antwerpse kranten liet secretaris Kiebooms in naam van de VKPJ een manifest publiceren, waarin de vereniging zich voorstelde. In de eerste plaats werd opgeroepen tot hernieuwd politiek fatsoen. Vervolgens koppelde de VKPJ begrippen als geestdrift, dynamisme en vernieuwing aan een politiek engagement binnen de Katholieke Partij. Er verschenen ook bijdragen over politieke, sociaal-economische en levensbeschouwelijke thema's. Kiebooms' conservatieve pleidooi voor versterking van het staatsgezag, invoering van het corporatisme en „intensieve propaganda voor de familiale gedachte” waren ingegeven door het krisisklimaat van de jaren dertig.

Vanaf januari 1936 zou de VKPJ het oude tijdschrift *De Katholieke Wachter* overnemen en voortzetten onder de titel *Wij, de Jongeren. Veertiendaags strijdblad voor Politieke Actie en Sociale Wederopbouw*. Wegens financiële problemen zouden er maar zes nummers van verschijnen. In maart hief het comité zichzelf op en smolt met Vernieuwing en de Wachtersbeweging samen tot „Vernieuwing. Groepering van de Vlaams-Katholieke Politieke Jeugd”. Naast propagandaleider Kiebooms en Jan Valvekens, hoofdredacteur van *Wij, de Jongeren*, behoorden voorzitter Robert Vandeputte, secretaris Joris Sevenants en beheerder Alfons Billion tot de kern.

Enkelen onder hen, o.a. Louis Kiebooms, werkten tevens mee aan het weekblad *Elckerlyc*, Van Cauwelaerts antwoord op het federalistische weekblad *Nieuw Vlaanderen*. Opmerkelijk is de apologetische tendens van Kiebooms' bijdragen. Hij liet niet na alle politieke formaties behalve de Katholieke Unie grondig te bekampen.

Hoofdredacteur van *Gazet van Antwerpen*⁵

Elckerlyc werd gedrukt op de persen van de „Naamloze Maatschappij De Vlijt”, waar ook *Gazet van Antwerpen* werd uitgegeven. Nadat *De Standaard* in Saps handen was overgegaan, had het Antwerpse volksblad zich opgeworpen als spreekbuis van de Van Cauwelaert-strekking. Louis Kiebooms woonde in de hoedanigheid van toezichter de vergaderingen van de Raad van Bestuur bij. Toen senator Jozef De Hasque in januari 1937 voorzitter werd van dit orgaan, heeft die Kiebooms aanbevolen om de functie van hoofdopsteller waar te nemen in opvolging van Frans Goris, die reeds vanaf de stichting van het blad in 1891 de inhoudelijke lijn bepaalde. De Hasque was net als Kiebooms actief in de Katholieke Partij. Hij behartigde er de belangen van de middenstand, een klasse waaruit de advocaat zijn cliënteel rekruteerde.

Op 1 juli 1937 kon Kiebooms aan de slag als vaste medewerker van Goris. Zijn definitieve aanstelling tot hoofdredacteur op 29 september ging gepaard met zijn ontslag als toezichter van *De Vlijt* en als politiek secretaris van Van Cauwelaert. Elke politieke verbintenis zou immers de zelfstandigheid van zijn nieuw ambt hinderen.

In volle economische crisis ging Kiebooms van start. De prijs van het dagblad steeg in het jaar van zijn aantreden tweemaal en de oplage zou terugvallen van 125.000 in 1937 tot 82.500 twee jaar later. De directie vertrouwde hem de „zedelijke leiding” toe over de *Gazet*. Ofschoon de bevordering van de katholieke belangen statutair onafhankelijk van elke strekking of partij diende te geschieden, was de krant de facto de openlijke pleitbezorgster van de Katholieke Vlaamse Volkspartij.

De spilfiguur in de betrachting om de kerkelijke invloed over het medium uit te breiden, was de controversiële dominicaan Felix Morlion. Hij werkte nauw samen met het Nederlandse persagentschap „De Katholieke Wereldpost” (KWP), waarop *Gazet van Antwerpen* was geabonneerd. In 1927 opgericht door de Duitse germanist Hein Hoeben, had het zich feitelijk een monopoliepositie verworven in de wereld van de katholieke dagbladpers.⁶ Het persbureau verspreidde en vertaalde onder meer artikels van de Duitse jezuiet Friedrich Mückermann, die reeds vanaf 1931 in *De Standaard* verschenen en die vanaf 1937 ook in *Gazet van Antwerpen* zouden worden gepubliceerd.

Als inlichtingsbron voor actualiteiten uit Duitsland en Oostenrijk beschikte de krant bovendien over het „Katholiek Komiteit voor Steun aan de Vluchtelin-

5. L. SAERENS, *De houding van de Belgische publieke opinie tegenover de joden in de jaren voor wereldoorlog II. Gazet van Antwerpen tijdens de periode 1933-1940*. 2 delen, lic.-verh., Leuven, 1983 - I. GHIJS, *100 Jaar Gazet van Antwerpen*, Antwerpen, 1991.

6. F. VAN VREE, *Van kruistocht tot kruisgang. De bewogen geschiedenis van een katholiek persbureau*, in: *Jaarboek Katholiek Documentatiecentrum*, Nijmegen, 1988, blz. 100-112.

gen". Deze organisatie was opgericht door de toenmalige Antwerpse stadsarchivaris, kanunnik Floris Prims, die ook aan *Gazet van Antwerpen* meewerkte. Hoofdredacteur Kiebooms was erg happig op het wedervaren van de vluchtelingen voor het nazisme en liet hen in zijn krant aan het woord.

Een uitermate strijdend katholicisme vormde de ultieme verklaringsgrond achter de verslaggeving van de actualiteiten. De redactieverantwoordelijke toonde zich een ware voorvechter van de katholieke leer die hij door dik en dun verdedigde. Zo werd op binnenlands vlak het V.N.V. vooral bekritiseerd, omdat het wegens zijn onkristelijk karakter verantwoordelijk werd geacht voor het mislukken van de „Vlaamse concentratie" van alle gelovigen of alle rechtse krachten. De uitgestippelde morele code en de behoudsgezinde richtlijnen op ethisch vlak waren ingegeven door katholieke principes. Het rabiaat katholicisme was bovenal de drijfveer achter de overtuigd anti-communistische berichtgeving. Zonder enige overdrijving kan men stellen dat het anti-bolsjevisme de meest dominante karakteristiek uitmaakte van het dagblad.

Ook een tijdsfenomeen als het nationaal-socialisme werd bijna volledig vanuit katholiek oogpunt beschouwd en geïnterpreteerd. Hoewel we ten stelligste enige ideologische affiniteit ontkennen, hebben de bij wijlen manifest antisemitische uitlatingen, het strijdend anti-communisme en anti-liberalisme belet dat de krant het nazisme met succes zou bestrijden. Door bovenal het geïnstitutionaliseerde racisme en zijn krankzinnigste component, het antisemitisme, telkenmale opnieuw en nagenoeg uitsluitend onder te brengen in een anti-katholiek en ontkerstend referentiekader, heeft de krant de wezenskern van de ideologie zwaar onvoldoende ingeschat. Op die manier heeft *Gazet van Antwerpen*, hoewel haar overtuigende stellingname tegen het nazisme buiten kijf staat, — het totalitaire en dictatoriale karakter werd meer dan eens ten strengste veroordeeld — paradoxaal genoeg bijgedragen tot het scheppen van een algemeen kader waarin kritiek op de antisemitische nazi-politiek bezaaid werd gestimuleerd.

Politiek gevangene ⁷

Bij de Duitse inval op 10 mei 1940 werd Louis Kiebooms gedemobiliseerd als vader van een kroostrijk gezin. Na een mislukte vluchtpoging naar Engeland had hij zich teruggetrokken in Adegem. Op 22 mei vond een spoedvergade-

7. L. KIEBOOMS, Mijn oorlogsherinneringen (Radiotoespraak op 12 oktober 1986), in: *Drie-maandelijks tijdschrift van de Auschwitz-Stichting*, 15 (1987), blz. 90-106 en in: *Wilrica*, 1 en 2 (1988), blz. 4-6 en 34-40.

ring plaats op het Antwerpse stadhuis, waar de Duitse officier belast met perszaken erop aandrong dat de pers opnieuw de draad van voor de inval zou opnemen. In overleg met de topfiguren van de krant en na raadpleging van o.m. kardinaal Van Roey besloot de hoofdopsteller de kat uit de boom te kijken en de produktie voorlopig stop te zetten. Nadat op 1 augustus een Duits ultimatum over het opnieuw uitgeven van de krant was verstreken, legde de Sicherheitsdienst vier dagen later beslag op de gebouwen van de NV De Vlijt. Op 8 augustus werden directeur Alfred Somville en hoofdredakteur Kiebooms gearresteerd en opgesloten in de Antwerpse gevangenis aan de Begijnenstraat. Enkele dagen later kregen zij er het gezelschap van Jozef De Hasque.

Buiten de weigering tot hernemen van de uitgave lagen nog drie andere beschuldigingen aan de basis van hun arrestatie. In de eerste plaats was de Duitsvijandige houding van de krant in de jaren vóór de oorlog een doorn in het oog van de bezetter. Heel in het bijzonder nam men *Gazet van Antwerpen* haar medewerking met De Katholieke Wereldpost kwalijk. Toen bij de Duitse inval beslag werd gelegd op het archief in Breda, de vestigingsplaats van de KWP, kon het netwerk van binnenlandse en buitenlandse relaties van de KWP en van Mückermann verder worden ontrafeld. Veel medewerkers werden na een verblijf in de speciale strafgevangenis in Berlijn naar het concentratiekamp van Sachsenhausen gedeporteerd. Tenslotte werd Kiebooms ondervraagd over zijn engagement in Prims' „Hulpkomiteit” voor Duitse vluchtelingen.

Na de verblijven in de gevangnissen van Antwerpen (8-10 augustus), Sint-Gillis (10 augustus - 20 oktober) en Berlijn (20 oktober - 28 september 1941), waar hij relatief goed behandeld werd, werd Kiebooms op transport gezet naar Oranienburg. De overgrote meerderheid van de gedetineerden waren evenals hij politieke gevangenen.⁸ Na een aanvangsperiode van zware fysieke arbeid in barre omstandigheden slaagde Kiebooms erin zijn lot aanzienlijk te verzachten. Vanaf april 1942 werd hij in betere kommando's tewerkgesteld en vanaf november van hetzelfde jaar werden hem wekelijks pakketten van thuis opgestuurd. Via onder vrienden verspreide clandestien opgevangen radioberichten en via nieuwkomers, o.a. minister van Binnenlandse Zaken Arthur Vanderpoorten, kon hij relatief goed op de hoogte blijven van wat er zich in het vaderland afspeelde.

Over een aantal thema's zoals de bestraffing van de collaborateurs, zette Kiebooms tijdens de laatste maanden van zijn detinerings zijn mening op papier. Hij onderscheidt materiële van ideologische collaborateurs. Eerstgenoemden gingen uit winstbejag of uit noodzaak in Duitsland werken. Ideologische in-civieken daarentegen keerden uit overtuiging het vaderland de rug toe. De vrij-

8. L. BALLIERE (Sch. B 98. 197), *Sachsenhausen 1936-1945* (Nederlandse vertaling), s.l., 1987.

heid van opinie in het democratisch bestel geldt enkel op voorwaarde dat ze kadert binnen de openbare orde. Ofschoon deze laatste met de voeten werd getreden, pleit het intrinsiek passioneel karakter van de politieke bedrijvigheid voor een milde strafmaat. Over ideologieën als dusdanig kan worden geredetwist, de gedrevenheid en de overtuiging waarmee wordt getracht het geïdealiseerde concept te realiseren, zijn op zich echter lofwaardig. Buiten dit rationele argument dient nog de christelijke plicht tot vergevingsgezindheid gevoegd. Gedachten dienen door gedachten te worden bekampt. Door de dragers van ideeën te treffen, maakt men er martelaars van.

De krachtlijnen van zijn naoorlogse verzoeningspolitiek had Kiebooms dus reeds in gevangenschap geformuleerd. De manuscripten kon hij in zijn jaszak bewaren tijdens de evacuatie van het kamp op 21 april 1945. Een twaalf dagen durende „dodenmars” in de richting van de Oostzee moest de massa doorstaan, vooraleer ze, volledig uitgeput, bevrijd werd.⁹

Journalistiek geruild voor politiek

Op 1 augustus 1945 hernam Louis Kiebooms zijn werkzaamheden als hoofdopsteller. De *Gazet van Antwerpen*, die sedert 6 september 1944 opnieuw was verschenen, zou daardoor van toon noch van inhoud veranderen. De opvattingen over collaboratie, weerstand en koningskwestie die de hoofdredacteur voor zich tijdens de gevangenschap had genoteerd, blijken vanaf de eerste dag van de heruitgave in de *Gazet* aanwezig, te zijn geweest.

Op aandringen van de partijraad van de C.V.P. stelde Kiebooms zich kandidaat voor de parlementsverkiezingen van 17 februari 1946, waarin hij zou worden verkozen. De hoofdredacteur had gemeend dat Somvilles toelating om zich op de lijst te laten zetten diens goedkeuring impliceerde om zowel de functie van hoofdopsteller als van volksvertegenwoordiger waar te nemen. Toen dit niet het geval bleek te zijn, was hij van plan zijn mandaat niet op te nemen.

Toen Kiebooms echter ook van Wilrijkse zijde werd verzocht de C.V.P.-lijst aan te voeren voor de gemeenteraadsverkiezingen van 24 november 1946, voelde hij zich moreel verplicht daarop in te gaan. Zijn onaantastbaar prestige als ex-politiek gevangene vormde de grootste katholieke troefkaart. Op 1 januari 1947 werd het kamerlid door *Gazet van Antwerpen* officieel bedankt voor de bewezen diensten, hoewel hij reeds drie maanden voordien van het grootste

9. L. KIEBOOMS, *De marsch tegen den dood. Uit het dagboek van een concentrationnair*, Antwerpen, 1945.

deel van zijn taak was ontlast. Hij zou nog wel als politiek medewerker aan de krant verbonden blijven. De volksvertegenwoordiger, die te Wilrijk met een overdonderende persoonlijke stemmenwinst was verkozen, was met ingang van 1 januari 1947 door de regent tot burgemeester benoemd.

Kiebooms' pleidooien voor genadeverlening aan incivieken vormden een van zijn voornaamste parlementaire bedrijvigheden. Dergelijk delicaat thema kon hij gezien zijn oorlogsverleden met onbetwist moreel gezag aansnijden. Pas in het begin van de jaren vijftig is de jurist Kiebooms het uitblijven van genadeverlening als een anti-vlaams offensief beginnen beschouwen. Nochtans bleef hij tegelijk elke vorm van incivisme, hoe klein ook, op de uitdrukkelijkste wijze veroordelen. Vanaf het midden van de jaren vijftig pleitte hij voor amnestie, terwijl hij voordien steeds individueel rechtsherstel had voorgestaan. Als ondervoorzitter van het in 1954 opgerichte Verbond van het Vlaams Verzet was hij de spil van een drie jaar later begonnen amnestiecampagne.

In dezelfde lijn lag Kiebooms' aanwezigheid in Londen op 8 oktober 1961 op de stichtingsvergadering van „Amnesty. International Movement for Freedom of Opinion and Religion”. Voordien had hij in Brussel en Luxemburg deelgenomen aan verkennende gesprekken met de Britse jurist en initiatiefnemer Peter Bennenson. In november 1961 werd op een bestuursvergadering van het Verbond van het Vlaams Verzet de Belgische Amnesty-sectie opgericht. Te Sint-Kruis bij Brugge zat Kiebooms de eerste grote internationale Amnesty International-konferentie voor, die plaatsvond op 28, 29 en 30 september 1962.

In het kader van de verjongingspolitiek van de C.V.P. werd Kiebooms verzocht niet meer op te komen voor de parlementsverkiezingen van 1968. Na tweeëntwintig jaar dienst als volksvertegenwoordiger, nam hij afscheid van de Kamer. Ondanks een onderbreking tijdens de periode 1952-1958 is hij drieëntwintig jaar lang burgemeester van Wilrijk geweest. Op 31 december 1976 legde de bijna vierenzeventigjarige Kiebooms die functie neer en zette een punt achter zijn politieke loopbaan.

Heerbaan 29
2530 Boechout